

Warszawa, 02.02.2007 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

dr Janusz KOCHANOWSKI

RPO-472486-VI/04/MC

00-090 Warszawa   Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 0-22 827 64 53

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 WARSZAWA

Wielce szanowny Panie Ministrze

Kierowane, na przestrzeni ostatnich lat, do Rzecznika Praw Obywatelskich skargi i prośby wskazują na potrzebę uruchomienia i wspomagania przez Państwo bezpłatnego doradztwa prawnego, z którego mogłyby korzystać potrzebujący pomocy prawnej. W szczególności chodzi tu o prawną pomoc ubogim.

Taką pomoc m.in. świadczą aktualnie pracownicy Biura Rzecznika; świadczą je także wspierane przez Rzecznika Praw Obywatelskich, akademickie ośrodki (laboratoria) pomocy prawnej, a mogą je także świadczyć - w ograniczonym zakresie - godzące się na świadczenie takich usług kancelarie adwokackie i radcowskie, jestem przy tym przekonany, że takiej pomocy nie odmówią kancelarie notarialne czy doradców podatkowych.

Pozwałam sobie przedstawić Panu Ministrowi tę potrzebę, znaną niewątpliwie Panu, gdyż realizacja tego zamiaru wymaga przedstawienia Radzie Ministrów konieczności dokonania odpowiednich zmian obowiązujących przepisów podatkowych dotyczących podatku od towarów i usług (VAT). W tej materii Rzecznik Praw Obywatelskich występował już do Ministra Finansów nie osiągając jednak oczekiwanych działań ze strony tego resortu.

Przepis art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2004 r. Nr 54, poz. 535) obciążył VAT-em nieodpłatne świadczenie usług prawnych dokonywanych przez profesjonalistów na rzecz osób ubogich,

w sytuacji, gdy wykonanie tych usług niezwiązane jest z prowadzonym przedsiębiorstwem. W obowiązującym stanie prawnym nie ma przepisów, które uprawniałyby adwokata, radcę prawnego czy notariusza do udzielenia pomocy prawnej bez pobierania wynagrodzenia. Zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami (prawo o adwokaturze, o radcach prawnych, o notariuszach) oraz aktami wykonawczymi do nich, świadczący w ich ramach usługi prawnicze zobowiązany jest do pobrania przynajmniej stawki minimalnej i tylko w wyjątkowych przypadkach może odstąpić od pobrania wynagrodzenia zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Badając zaistniały problem doszedłem do wniosku, iż w trakcie prac nad ustawą o podatku od towarów i usług nie wzięto pod uwagę problemu opodatkowania nieodpłatnego świadczenia pomocy prawnej, osobom ubogim, rzeczywiście potrzebującym takiej pomocy, a nie mogącym skorzystać z usług odpłatnych. Ustawodawca, w tym zakresie, nie wykorzystał możliwości jakie daje treść art. 6 ust. 1 lit. a i b VI Dyrektywy Rady z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji przepisów Państw Członkowskich dotyczących podatków obrotowych - wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (77/388/EEC), który stanowi, iż Państwa Członkowskie mogą odstąpić od opodatkowania nieodpłatnie świadczonych usług, jeżeli nie będzie to prowadziło do pogorszenia warunków konkurencyjności. Nie ulega wątpliwości, że udzielanie bezpłatnej pomocy prawnej osobom ubogim, których nie stać na prawnika, nie wpływa konkurencyjnie na rynku tego rodzaju usług.

Opodatkowanie VAT-em bezpłatnych porad prawnych dla osób ubogich w konsekwencji doprowadziło do zaprzestania ich świadczenia oraz uchylania się przez profesjonalistów od ujawniania wykonywania tego rodzaju czynności w ewidencji podatkowej.

W mojej ocenie ustawodawca powinien wprowadzić takie zmiany legislacyjne, dzięki którym fakt nieodpłatnego udzielenia pomocy prawnej osobie ubogiej zostanie odnotowany w ewidencji, w sposób pozwalający na jednoznaczną, prostą i jasną weryfikację osoby, która uzyskała poradę. Oprócz tego osoba taka mogłaby przedłożyć stosowne zaświadczenia o dochodach lub potrzebie korzystania z pomocy społecznej.

Obowiązująca regulacja w ustawie o podatku od towarów i usług, w kontekście powszechnie znanych niedomagań instytucjonalnych, w szczególności w zakresie instytucji zwolnienia od kosztów czy obrony z urzędu powoduje, że osoby

ubogie z takiej pomocy prawnej nie będą korzystać. Docierają do mnie sygnały o trwających obecnie pracach nad projektem ustawy o pomocy prawnej. Zaniechanie wprowadzenia stosownych zmian w ustawie o podatku od towarów i usług lub braku odpowiedniego zapisu w ustawie o pomocy prawnej spowoduje, iż korporacje prawnicze, mimo chlubnych tradycji i gotowości niesienia pomocy, zaprzestaną udzielać takiej pomocy. Tymczasem zadaniem Państwa jest stworzenie takich mechanizmów, które będą promować działalność pro bono, w tym usług świadczonych społecznie przez prawników i co za tym idzie nieodpłatnie, a nie jak obecnie zniechęcających doniesienia takiej pomocy.

Proszę więc Pana Ministra o rozważenie przedstawienia tegoż problemu Radzie Ministrów oraz o podjęcie inicjatywy ustawodawczej prac międzyresortowych mających na celu wprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych w tym zakresie.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski